

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ס
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 46 פנחס

בערב שבת מהמנחה אין לעשות מלאכת קבע, ומותר מלאכת עראי ופרקמטיא, וצורך שבת, ולהסתפר. מלאכות הנגמרות בשבת, למכור לגוי או ליתן לו לעשות מלאכות בערב שבת. ודיני בין המצרים

סימן רנא

שלא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה

יש לו לחם רק צריך לענג השבת בבשר ודגים ומשקים טובים מותר, ובלא זה יש לזוהר כי יש פוסקים שיש בזה איסור. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ה).

כתיבת ספרים

ו. כותב ספרים לעצמו דרך לימודו, אבל אסור לכתוב לחבירו בשכר, ויזהר **סופר סת"ם** שלא יכתוב בשכר, אם לא שצריך עכשיו למזוזה או ספר תורה או תפילין או שהוא דחוק לצרכי שבת. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ו).

מסתפרים

ז. מסתפרים **כל היום** אף מספר ישראל הנוטל שכר כי ניכר בפעולתו שהוא לצורך שבת. ולכן יש לזוהר מלגלח לאינו יהודי. **והאר"י ז"ל היה נזהר שלא להסתפר** אחר שהגיע זמן מנחה, בין בחול ואף בערב שבת שהוא מצוה, **והעולם אין נזהרים בזה** אף אחר זמן מנחה קטנה, כיון שקוראים לבית הכנסת לא חששו שיעבור על ידי זה זמן תפילה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ז).

למעט קצת בלימודו בערב שבת

ח. יש לאדם למעט קצת בלימודו בערב שבת כדי שיכין צרכי שבת. ויש מקומות שאין קובעין ישיבה בערב שבת. ואם רגיל ללמוד דבר קצוב כגון על הסדרא או לומד עם רבים אל יבטלנו. וכן אם יש לו משרת או שהכין ביום חמישי יוכל ללמוד כדרכו, ויתקן איזה דבר לכבוד שבת. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח-ט).

סימן רנב

דין מלאכות המותרים והאסורים להתחיל בערב שבת כדי שיגמרו בשבת

שאינו טוח בטיט כי לא יגלה הכיסוי שהרוח קשה להם. וצמר ליורה שקולטת הצבע **כשאינה על האש, וטוחה בטיט**, שלא יגיס בה שאסור אף שאינו על האש משום שמקרב הבישול והצבע נקלט יותר, ואם היא **על האש אסור** שמא יחתה אף שיכול לקלוט הצבע מבעוד יום. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ג).

מצודות חיה ועופות

ג. מותר לפרוס מצודות חיה ועופות ודגים והם ניצודים

מלאכה דרך קבע בערב שבת

א. העושה מלאכה דרך קבע בערב שבת מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה מאותו מלאכה. ואף אם ירויח מזה **יפסיד במקום אחר**. יש מפרשים ממנחה גדולה משש שעות ומחצה, ויש מפרשים ממנחה קטנה מתשע שעות ומחצה, והיינו בשעות זמניות, והסומך על המקילים לא הפסיד. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ב-ג).

מלאכה אצל בעל הבית

ב. פועל העושה **מלאכה אצל בעל הבית בסתם**, זמנו הוא עד סמוך לשקיעת החמה, וכדי שילך לביתו למלאות חבית מים ולצלות דג קטן ולהדליק הנר, אם לא במקום שיש מנהג **קבוע לפסוק מקודם**. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

מלאכה דרך עראי

ג. העושה מלאכה **דרך עראי ולא קבע** אפילו בשכר מותר, ולכן מותר לכתוב אגירת שלומים וכיוצא בזה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ד).

פרקמטיא

ד. פרקמטיא מותר, **וזמן סגירת החנויות** הוא קודם זמן הדלקת נרות. (מ"ב סק"א). וי"א שיש להחמיר ממנחה קטנה, והעולם נהגו להקל. (ביה"ל ד"ה העושה).

לצורך שבת

ה. לתקן בגדיו וכליו **לצורך שבת** או בגדי חבירו **בלי שכר** מותר כל היום. ואם הוא **עני שאין לו מה יאכל** אף אם

מלאכה מערב שבת שנגמרת בשבת

א. מותר להתחיל מלאכה בערב שבת סמוך לחשיכה אף שאינו יכול לגמרה מבעוד יום ונגמרת מאליה בשבת. אף **שאסור לעשותה מן התורה בשבת**. כגון **לשרות דיו וסממנים** במים ונשרים כל השבת, ובשבת אסור או משום מגבל או צובע. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"א).

פשתן לתנור וצמר ליורה

ב. וכן מותר לתת אגודות פשתן לתנור כדי שיתלבנו אף

בשבת. ואם מעמיד בשבת מצודה ובפריסתו נכנס חיה לתוכה חייב משום צידה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ז).

למכור לאינו יהודי סמוך לחשיכה

ד. מותר למכור לאינו יהודי ולהטעינו סמוך לחשיכה ובלבד שיצא מפתח ביתו מבעוד יום, כדי שלא יהא נראה שהישראל ציוהו להוציאו לחוץ, ושלא יחשדו הישראל שמכר לו בשבת או משכנס בידו, ולטעם זה אסור אף בעיר המוקפת חומה או מקום שיש עירוב. והסכימו כן האחרונים. ואם אין שהות שיוציא מבעוד יום או שמתנה שיקח בשבת אסור אף למכור. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ח-ט).

יחד מקום לגוי בביתו

ה. ויש מתירים ביחד לו מקום בבית ישראל מבעוד יום, שכמונח בבית הגוי, ויש להחמיר כדי שלא להרגיל האיני יהודי בכך. והסכימו האחרונים שאין להקל בזה אלא במקום הפסד וצורך גדול, כי מן הדין מצינו בחמץ שלא מועיל יחוד מקום, וגם הרואה סבור שהישראל צוה להוציא. אם האיני יהודי אלם, יש להתיר אף בלא יחוד מקום, כי לא גזרו באופן כזה. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"י-יא).

השכיר המקום

ו. אם השכיר את החדר לאינו יהודי בפרוטה למשך יום השבת, לעולת תמיד אין להחמיר, ולמגן אברהם ועווד אין לסמוך להקל. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"יא).

שעון שבת

ז. יש מסתפקים אם מותר לכוין שעון שבת כדי שיתחיל להיעשות מלאכה בשבת, ויש לאסור משום זילזול בכבוד שבת, ורק להדליק האור נהגו כבר להתיר. (אג"מ או"ח ח"ד סי' ס). ויש מתירים לכוון שעון שבת בערב שבת בכל אופן. (שבה"ל ח"א סי' מו).

ליתן לגוי לעשות מלאכה בערב שבת

ח. מותר ליתן בגדיו לכובס אינו יהודי, ועורות לעבדו, וכן לשאר מלאכות, סמוך לחשיכה, אם קצץ לו דמים סך ידוע או דבר שקצבתו ידוע, או התנה שיתן לו שכר, והוא שלא יאמר לו לעשות בשבת, או באופן שמוכרח לעשות בשבת, וגם לא יעשה זאת בבית ישראל שכאילו עושה בשליחותו. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"יב-יז).

עושה לו בטובת הנאה

ט. אם עושה לו בטובת הנאה י"א שדינו כקצץ ומותר, ויש חולקים שאינו כקצץ ואסור בערב שבת, אם לא שהתחיל האיני יהודי לומר לו שיעשה לו בחינם דינו כקצץ. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"כ-כא).

לא קצץ

ט. אם לא קצץ ולא התנה לו שכרו אסור ליתן לו בערב שבת כי נותנו לו כדי שיעשה בשבת ומצפה לשכרו. ואם יש שהות לגמרה מבעוד יום מותר. ואם נתן לו ברביעי וחמישי אף שאין יכול לגמרה קודם שבת מותר, כי לא אמר לו שיעשה בשבת. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"כ יח-יט).

ראהו עושה מלאכתו בשבת

י. אם ראהו עושה מלאכתו בשבת, אם היה עושה בטובת הנאה, צריך למחות בו שלא יעשה בשבת, כי נראה שעושה מדעתו כיון שלא מקבל שכר ואפילו נתן לו כמה ימים קודם שבת. ואם התנה ליתן שכרו אין צריך למחות בו כי בעבודתו עסוק. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"כב).

מחאה בשכיר

יא. אם האיני יהודי שכיר אצלו בימות החול, ורוצה לעשות מלאכתו בביתו בצנעה, צריך למחות בו כיון שנודע לו אף שאינו לפניו. (מ"ב סק"כג).

צוה לגוי לעשות לו מנעלים

יב. אם מצוה לאינו יהודי לעשות לו מנעלים וראהו עושה בשבת אפילו לא קצץ אין צריך למחות בידו, כי לא נקרא שם ישראל עליהם ויכול למכרם לאחר ולעשות לו מנעלים אחרים. (מ"ב סק"כג).

מלאכה מפורסמת של ישראל

יג. אם היתה מלאכה מפורסמת וידוע שהיא של ישראל ועושה במקום מפורסם אף אם קצץ צריך להחמיר ולמחות בו, כי יחשדוהו בשכיר יום. ולכן אם האיני יהודי מכבס על הנהר חלוקים שניכרים שהם של ישראל צריך למחות בו, ולתוספת שבת אין צריך כי לא נודע של מי הוא. ולחיי אדם מותר כי המנהג ליתנם בקבלנות. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"כג).

דינים המצויים בימי בין המצרים עד ר"ח אב

תספורת

ה. לצורך שידוכין, מותר לנערות תסרוקת ותספורת, עד שבוע שחל בו ט"ב. (הליכות שלמה שם ד"ה י').

ו. נחלקו הפוסקים אם מותר לבעל ברית להסתפר לכבוד המילה, (שע"ת סי' תקנא סק"א, שעה"צ סק"ד), והמנהג שלא להקל לבעל ברית להסתפר. (מבית לוי שם סי"ג).

ז. נער הנעשה בר מצוה, יש מקילים להסתפר אם שערותיו גדולות. (שע"ת סי' תקנא סק"א, שעה"צ סק"ד), וע"ע במ"ב ס"ק פב, ויש שאסרו.

ח. קציצת ציפורניים מותרת בכל ימי השבוע עד ר"ח. (עיין מ"ב סק"כ, ט"ז כז, שע"ת ס"ק יב).

ט. מותר לסרק ולסדר פאה נכרית אף אם יתקן או יקצר. (עיין נט"ג פכ"א ס"ה).

א. אין להסתפר מליל י"ז בתמוז עד י' אב בחצות היום.

(רמ"א סי' תקנא ס"ד, שבה"ל ח"י פא). בין שער ראש ובין שער הגוף. (שם ס"ב). בני ספרד מסתפרים עד שבוע שחל ת"ב. (שו"ע שם סי"ג). בקטן מחלוקת (מ"ב ס"ק פב). ויש להחמיר. (מבית לוי פפ"ה ט).

ב. אשה מותרת לגלח שערותיה, לצורך צניעות, או לצורך מצוה. (מ"ב שם ס"ק עט).

ג. מותר לגלח השפם שמעכב את האכילה. (שם ס"ג). מותר לסרק השערות אף אם ודאי יתלשו שערות. (מ"ב שם סק"כ).

ד. מריטת שער גבות וריסים ורגלים, אינו בכלל תספורת, ומותר עד ר"ח. (הליכות שלמה פ"ד ד"ה ט, מבית לוי פפ"ה הע' ט)

ריקודים ושירה

א. אסור לעשות ריקודים ומחולות. (מ"ב שם ס"ק טז)

ב. אין לנגן בכלי שיר. (עיין ביה"ל ס"א ד"ה ממעטים בשם הפמ"ג, מנח"י ח"א קיא ד', אג"מ א"ח ח"א כא ד')

ג. בסעודות מצוה, כגון שבע ברכות, בר מצוה וברית ופדיון הבן, המנהג להחמיר שאסורים בכלי שיר וריקודים, ומותר שירה בפה. (א"ר סק"כ, סידור יעב"ץ, מבית לוי שם סעיף ג-ד) ויש שהתירו. (שכנה"ג ס"ק לג, ועי' אג"מ אבה"ע"ז ח"א ס' צז)

ד. שמיעת שירים מוקלטים, אסורים כשמיעת כלי זמר. (הליכות שלמה שם ד"ה ד), אף אם מוקלט שירה בפה בלבד. (מבית לוי שם ו', הגר"ש אלישיב ציוני הלכה אבילות תצו)

ה. יש להקל בשמיעת הקלטות של שירה בפה כדי להפיג בדידות או פחדים, כגון אלמנה השוהה בביתה לבד, או הנוהגים ברכב וחוששים שירדמו ח"ו במהלך הנסיעה, או לצורך רפואה. (עיין מ"ב ס' תק"ס ס"ק יג, הליכות שלמה פ"ד א"ה 8, תורת המועדים ס"ה ו')

ו. שירה בפה נוהגים בה איסור, (יוסף אומץ עמ' קכה, כה"ח ס"ק מא), כשמביא לידי ריקוד, ונכון להמנע משירה בכלל, ושירי רגש מותר. (הליכות שלמה שם) או שירים מענין ירושלים. (תורת המועדים בשם הגר"ח קניבסקי). או להרגיע תינוק. (הליכות ומנהגי מהר"ש תקכג). או שירה בתפילה לעורר הכוונה. (עי' שבט הקהתי ח"א קפט).

ז. אין ללמד נגינה בשלשת השבועות. (מבית לוי שם ז'). ויש שהתירו לצורך פרנסה. (ביה"ל ס"ב ד"ה ממעטים, וצ"א חט"ז יט). ולהתאמן לנגן בתחילת הלימוד מותר אבל כשיודע כבר אסור. (הגר"ש אלישיב ציוני הלכה אבילות תצו נה)

רחיצה בים ובבריכה

א. מותר לרחוץ בים או בבריכה [כשאינו סכנה] בימי בין המצרים עד ר"ח, ואין חילוק אם הלך קודם לכן או לא. (הליכות שלמה שם ח, מבית לוי שם ט).

ב. יזהר שלא להכנס במקום סכנה. (עיין שו"ע סעיף יח). וימנע מטיפול רפואי שיש בו סיכון ואינו דחוף. (מבית לוי פפ"ו ס"ח).

ברכת שהחיינו וקניית בגדים חדשים

א. טוב לזהר מלומר שהחיינו בבין המצרים, על פרי חדש או מלבוש חדש. (שו"ע ס' תקנא ס"ז). ולכן לא יאכל הפרי ולא ילבש הבגד. (מ"ב ס"ק צט). ויש מקילין בשבתות. (מ"ב ס"ק צח, ובשעה"צ מביא מקילין אף בר"ח). ועי"פ האריז"ל אין לברך אף בשבת. (באה"ט ס"ק לח). על מצוה עוברת מברכים. (שו"ע שם).

ב. אין איסור לקנות בגדים וכלים חדשים עד ר"ח, כי אין אנו מברכים שהחיינו על קנייתם. (הליכות שלמה שם א). אך אין ללבשם ולהשתמש בהם משום ברכת שהחיינו. (מ"ב שם ס"ק מה)

ג. כדאי להמנע כשאפשר, מקניית דברים חשובים שראוי לברך עליהם שהחיינו, אף אם הוא אינו מברך. (א"ר ס"ק יז, קצש"ע, מבית לוי שם יח) ובמוצא עכשוו בזול מותר. (עי' מ"ב יא)

ד. בגדים שאינם חשובים כ"כ שאין מברכים עליהם שהחיינו, כגון מנעלים וגרבים, בגדי זיעה, וכתונת וכדו', מותר לקנותם וללבשם עד ר"ח. (מ"ב שם)

ה. טלית של מצוה שצריך לחדשו עכשיו, יש מתירין. (הב פעלים ח"ב ס' כט, ועי' שאילת יעבץ ח"א פב). ובתפילין מותר לחדשם, ומ"מ אף הנוהגים לברך בבר מצוה שהחיינו, לא יברכו בבין המצרים. (הליכות שלמה פ"ד ס"ב, כיון שיש חולקים אם מברכים ע"ז שהחיינו).

ו. שיפוץ וסיווד מותר. (עי' שו"ע ס"ב). וטוב להמנע. ואם התחיל קודם בין המצרים אין צריך להפסיק. (א"ר ס"ד).

אירוסין ונשואין וסעודת מצוה

א. מותר להשתדך, ולעשות מסיבת וסעודת תנאים. (מ"ב ס"ק יט ושעה"צ ס"ק נו). אבל בלי ריקודים ומחולות. (מ"ב ס"ק טז). ויש למעט בשירי שמחה. (הליכות שלמה פ"ד ס"ה).

ב. אין נושאים נשים מ"יז בתמוז עד אחר תשעה באב. (רמ"א ס' תקנא ס"ב).

ג. בסעודות מצוה, כגון ברית מילה ופדיון הבן, ובר מצוה, מותר לשיר שירות ותשבחות בפה, בלי ריקודים וכלי זמר. (מבית לוי פפ"ה ס"ג)